

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinums par tematu "Komisijas paziņojums — Kā apturēt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos līdz 2010. gadam un turpmāk — Ilgtspējīgi ekosistēmu pakalpojumi cilvēka labklājībai"

COM (2006) 216 galīgā redakcija

(2007/C 97/03)

Eiropas Komisija saskaņā ar Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 262. pantu 2006. gada 22. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par augstāk minēto tematu.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2007. gada 25. janvārī. Ziņotājs — RIBBE kgs.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 433. plenārajā sesijā, kas notika 2007. gada 15. un 16. februārī (15. februāra sēdē), ar 137 balsīm par, 7 balsīm pret un 5 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumu kopsavilkums un Komitejas ieteikumi

1.1 Attiecībā uz situācijas raksturojumu EESK un Komisijas viedokļi sakrīt: bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir vajadzīgs un ļoti svarīgs uzdevums, kas nav tikai ētiskas un morālas dabas pienākums. Pastāv arī pietiekami daudz ekonomisku iemeslu, kādēļ ir nepieciešama ātrāka un rezultatīvāka rīcība. Ekonomiskie zaudējumi, kuru iemesls ir ekosistēmu pakalpojumu samazināšanās, jau šodien lēšami vairākos simtos miljardu euro. Tā ir izšķērdība, ko mūsu tautsaimniecības vienkārši nevar atļauties.

1.2 Sugu izzušana Eiropā ir miljoniem pēdējos gadu desmitos notikušu atsevišķu izšķiršanos par noteiktām vērtībām rezultāts, kas lielākajā daļā gadījumu ir izlemtas saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem. Nelikumīgu darbību īpatsvars saistībā ar bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Eiropā ir neliels.

1.3 Neskatoties uz politiskiem solījumiem, bioloģiskās daudzveidības attīstība diemžēl joprojām ir negatīva, kas nav saistīts ar neziņu par to, kā cīnīties pret sugu skaita samazināšanos. Līdz šim ir pietrūcis politiskās gribas patiešām īstenot jau sen par nepieciešamiem atzītos pasākumus. Pieredze ar tīklu *Natura 2000* ir pietiekami daļrunīga.

1.4 Iemeslus augstākminētajam Komisija pareizi nosauc savā paziņojumā, tie cita starpā meklējami "publisko iestāžu nevarībā un tradicionālo ekonomikas zinātņu nespējā atzīt dabas mantojuma un ekosistēmu pakalpojumu ekonomisko vērtību". Minētais apstāklis un fakts, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ētiski morālajam pamatojumam plānošanas un politisko apsvērumu procesos pārsvarā netiek pievērsta pienācīga uzmanība, ir izraisījis šobrīd vērojamo stāvokļa saasinājumu.

1.5 Starp iecerēto un īstenību vērojamas milzīgas atšķirības, kas ir jānovērš, ja pastāv vēlme izvairīties no iespējamajiem uzticības zaudēšanas draudiem.

1.6 EESK atzinīgi vērtē rīcības plāna iesniegšanu un uzskata par lietderīgiem 160 (!) tajā nosauktos pasākumus; tomēr lielākā

daļa no tiem nepavisam nav jauni, bet ir iekļauti dienas kārtībā jau gadiem ilgi. Nākotnē kļūs redzams, vai, pateicoties šīs rīcības programmas iesniegšanai, politika beidzot tiešām radīs spēku "ieviest pamatīgas izmaiņas" vai arī īstenosies daudzu dabas aizstāvju bažas par to, ka politika gan kārtējo reizi vārdos pievēršas kādai nozīmīgai sabiedriskai politiskai tēmai, tomēr tālāk par vārdiem tā arī netiek.

1.7 EESK uzskata, ka galvenais kritizējamais punkts Komisijas paziņojumā ir tas, ka Komisija stratēģiski nepievēršas Komitejas 2006. gada 18. maija izpētes atzinumā (!) uzdotajam jautājumam, kāpēc bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumā vērojama tik liela nesaskaņa starp apņemšanos, paziņojumiem un realitāti. EESK izsaka nožēlu, ka šī problēma Komisijas paziņojumā un rīcības plānā ir gandrīz pilnībā ignorēta.

1.8 Tādēļ EESK īpaši svarīgi šķiet piešķirt prioritāti ceturrtajai politikas jomai, proti, "zināšanu pamata uzlabošanai", lai gan iedzīvotāji, gan arī politiķi apzinātos savas rīcības patiesās sekas.

1.9 Uzmanība jāpievērš nepieciešamībai palīdzēt ES kaimiņvalstīm, lai tās veicinātu bioloģiskās daudzveidības aizsardzību, kā arī novērst to, ka ES un atsevišķas dalībvalstis līdzfinansē projektus, kas var paātrināt bioloģiskās daudzveidības samazināšanos Eiropas valstīs, kuras nav ES dalībvalstis.

1.10 EESK atbalsta Komisijas izteikto koncepciju par ES globālo atbildību. ES un dalībvalstīm atbilstoši bioloģiskās daudzveidības attīstības un saglabāšanas pasākumiem izlietojot mazāk par 0,004 % to ekonomiskās jaudas, šobrīd turpina palielināties atbildība par globālu bioloģiskās daudzveidības (piemēram, tropu mežu) postīšanu. Nākotnē par iemeslu turpmākam stāvokļa saasinājumam varētu kļūt attīstība biodegvielas tirgū.

(!) OVC 195, 18.8.2006., 96. lpp.

1.11 EESK izsaka neapmierinātību ar to, ka faktiskais rīcības plāns pastāv tikai kā "tehnisks pielikums" un līdz ar to ir pieejams tikai angļu valodā kā īpašs SEC dokuments. Komiteja aicina Komisiju nodrošināt rīcības plāna tulkojumu visās oficiālajās valodās un gādāt par tā plašu pieejamību gan tīmeklī, gan arī papīra formā.

1.12 Rīcības plāna mērķu īstenošana būtu jāpārtrauc pašreizējai "Bioloģiskās daudzveidības" ekspertu grupai. EESK arī uzskata, ka šajā procesā katrā ziņā ir daudz intensīvāk jāiesaista pilsoniskā sabiedrība.

2. Komisijas dokumenta galvenie aspekti un pamatojums

2.1 Pēc tam, kad ES bioloģiskās daudzveidības stratēģijā jau 1998. gadā bija iekļauta norāde uz bioloģiskās daudzveidības zuduma "milzīgajiem apmēriem", dalībvalstu valstu un valdību vadītāji 2001. gadā vienojās par mērķi līdz 2010. gadam apturēt bioloģiskās daudzveidības "dramatisko" samazināšanos (ES teritorijā) (?). Turklāt šajā sammitā Eiropas sabiedrībai tika dots solījums rūpēties par dzīvotņu un dabīgo sistēmu atjaunošanu.

2.2 Šajā paziņojumā, ar kuru kopā ir iesniegts arī "Rīcības plāns bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai", Komisija vēlreiz izsmēloši un iespaidīgi apraksta bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jomā vai, pareizāk sakot, jau ilgstoši vērojamas bioloģiskās daudzveidības samazināšanās jomā pastāvošo situāciju. Šī samazināšanās vēl joprojām ir augstākajā mērā satraucoša, par ko liecina arī visi Eiropas Vides aģentūras pētījumi un tā dēvētās apdraudēto dzīvnieku un augu "sarkanās grāmatas" valstu līmenī. Komisija savā paziņojumā secina, ka no noteiktā mērķa — bioloģiskās daudzveidības samazināšanās apturēšanas līdz 2010. gadam — mēs vēl esam ļoti tālu un ka joprojām negatīvo attīstību mainīt iespējams tikai tad, ja "mēs panāksim pamatīgas izmaiņas politikā un praksē".

2.3 Komisija turpinājumā secina, ka "ieviešanas ātrums un apjoms ... joprojām ir nepietiekams", tā pieprasa "ātrāku Kopienas un dalībvalstu rīcību", jo pretējā gadījumā ir "ļoti iespējams, ka līdz 2010. gadam mērķi netiks sasniegti".

2.4 Pēc Komisijas domām, šādā mērķa nesasniegšana būtu saistīta ar problēmām divējādā nozīmē. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšana nav tikai ētiski morāls pienākums pret visu dzīvo radību, tā ir lietderīga un vajadzīga arī no ekonomikas viedokļa. Paziņojumā precīzi aprakstīts, ka bioloģiskā daudzveidība ir ekosistēmas pakalpojumu pamats, pie šiem pakalpojumiem cita starpā pieskaitāma "pārtikas, degvielas, šķiedru un zāļu ražošana, ūdens, gaisa un klimata regulēšana, augsnes auglības saglabāšana, kā arī barības vielu cikls". Pasaules līmenī "vairāk nekā divas trešdaļas no visas pasaules ekosistēmas pakalpojumiem samazinās", šī procesa rezultātā radītie, taču grūti aprēķināmie finansiālie

zaudējumi Komisijas paziņojumā ir novērtēti "vairāku simtu miljardu euro" apmērā.

2.5 Tālāk Komisijas paziņojumā uzdots jautājums, kas līdz šim ir paveikts un ar kādiem panākumiem tas darīts. Šajā ziņā aplūkota ne tikai situācija pašā ES, bet aprakstīts arī stāvoklis visā pasaulē un ES globālā atbildība.

2.6 Patiesā paziņojuma būtība ir pievēršanās jautājumam par to, kam ir jānotiek nākotnē. Par šo jautājumu (gan tikai pielikuma formā kā SEC dokuments) tiek gatavots **ES rīcības plāns**, kurā apskatītas **četras galvenās politikas jomas**, noteikti **desmit prioritārie mērķi**, kā arī nosaukti vēl **četri "centrāli atbalsta pasākumi"**.

2.6.1 Pirmā politikas joma ir veltīta "**ES bioloģiskajai daudzveidībai**". Tās ietvaros ir noteikti pieci no kopumā desmit prioritārajiem mērķiem, proti:

- aizsargāt ES nozīmīgākos biotopus un sugas,
- saglabāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pakalpojumus pārējos ES lauku reģionos,
- saglabāt un atjaunot bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pakalpojumus pārējā ES jūras vidē,
- stiprināt reģionālās un teritoriālās plānošanas savietojamību ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu ES, kā arī
- samazināt invazīvu svešzemju sugu un svešzemju genotipu ietekmi uz ES bioloģisko daudzveidību.

2.6.2 Otrā politikas joma ir veltīta tematam "**ES un vispasaules bioloģiskā daudzveidība**", jo bioloģiskās daudzveidības zudums ir aktuāls ne tikai ES teritorijā, un ES, kā arī dalībvalstīs, no vienas puses, ir uzņēmušās starptautiskas saistības attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzību visā pasaulē, bet, no otras puses, ievērojot savus tirdzniecības sakarus, tās arī ir līdzatbildīgas par stāvokli visā pasaulē. Šajā sakarā ir noteikti vēl trīs prioritārie mērķi, proti:

- būtiski paaugstināt bioloģiskās daudzveidības un ekosistēmu pakalpojumu starptautiskās pārvaldības efektivitāti,
- būtiski palielināt atbalstu bioloģiskajai daudzveidībai un ekosistēmu pakalpojumiem ES ārējās palīdzības jomā, kā arī
- būtiski samazināt starptautiskās tirdzniecības ietekmi uz bioloģisko daudzveidību visā pasaulē.

2.6.3 Trešā politikas joma aptver "**Bioloģiskās daudzveidības un klimata pārmaiņu**" tematiku un kā mērķi nosaka

- atbalstu bioloģiskās daudzveidības pielāgošanai klimata pārmaiņām.

(?) Skatīt prezidentūras secinājumus, Gēteborgas Eiropadome, 2001. gada 15. un 16. jūnijs.

2.6.4 Attiecībā uz ceturto politikas jomu paziņojumā un atbilstīgajā rīcības plānā uzmanība pievērsta **“Zināšanu pamatam”** un kā desmito un pēdējo prioritāro mērķi izvirza

— būtiski nostiprināt esošo zināšanu pamatu par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un ilgtspējīgu izmantošanu ES un visā pasaulē.

2.6.5 Četras galvenās atbalsta jomas ir

- atbilstoša finansējuma nodrošināšana,
- lēmumu pieņemšanas sistēmas pilnveidošana ES,
- partnerību veidošana, kā arī
- sabiedrības izglītošana, izpratnes un līdzdalības veicināšana.

3. Vispārējās piezīmes par Komisijas paziņojuma saturu

3.1 EESK atzinīgi vērtē paziņojuma iesniegšanu un rīcības plāna izstrādes pabeigšanu, kas notika 2006. gada 22. maijā, tātad četras dienas pēc EESK izpētes atzinuma pieņemšanas par tematu **“ES kampaņa bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai — pilsoniskās sabiedrības nostāja un ieguldījums”**. EESK secina, ka pašreizējā stāvokļa un cēloņu analīze abos dokumentos gandrīz pilnībā sakrīt.

3.2 EESK secina, ka sugu un biotopu samazināšanās konkrēti iemesli, piemēram, aizvien intensīvāka zemes izmantošana vai līdz šim plaši izmantotu dzīves telpu pamešana, iekonservēšana un platību apbūve u.t.t. ir zināmi jau gadiem ilgi un iekļauti zinātniskos dokumentos. To pamatā ir ekonomiskajās norisēs iesaistīto personu lēmumi un pasākumi vai politiski lēmumi, kurus pieņem saskaņā ar spēkā esošajiem likumiem; bioloģiskās daudzveidības samazināšanos visai reti izraisa nelikumīgas darbības. Tātad bioloģiskās daudzveidības zudumu izraisa likumīgi politiski lēmumi, lēmumi pēc būtības un likumīga izšķiršanās par noteiktām vērtībām; bieži to atbalsta vai rosina ES, dalībvalstu un pašvaldību lēmumi un atbalsta instrumenti.

3.3 EESK un Komisijas paziņojuma vienprātība saistībā ar stāvokli un analīzi ir attiecināma arī uz pamatojumu, kādēļ ir vajadzīga bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Savā paziņojumā Komisija nosauc ētiski morālus un ekonomiskus iemeslus, EESK savā izpētes atzinumā runā par ainavu un bioloģiskās daudzveidības “emocionālo” un “praktisko” vērtību.

Bioloģiskā daudzveidība — politiskā apņēmība un patiesā situācija

3.4 Šajā atzinumā vērtējamais Komisijas paziņojums pieskaitāms garai virknei politisku dokumentu, kuros tiek pieteikta bioloģiskās daudzveidības zuduma ierobežošana. Ir tikusi izteikti aizvien jauni attiecīgi politiski solījumi, pēdējo reizi — ES vides ministru tikšanās laikā 2006. gada decembrī, kad tika atzinīgi novērtēts šajā atzinumā aplūkojamais Komisijas paziņojums.

3.5 Tomēr EESK diemžēl jāsecina, ka pārlietu bieži ir vērojamas atšķirības starp apņemšanos un patieso stāvokli; un sabiedrība to, protams, labi apzinās. Piemēram, par zvejniecību atbildīgie ministri 2006. gada decembra beigās noteica mencu nozvejas kvotas, kas pēc visu (!) jūras biologu domām ir pārlietu augstas, un ir ļoti iespējams, kas tas novedīs pie mencu krājumu ievērojama samazinājuma. Un tomēr tas tika pasniegts kā “labs rezultāts”. Tas norāda vai nu uz ļoti atšķirīgu problēmas, kā arī cēloņa un seku novērtējumu, vai arī uz to, ka tēmai gan ir pievērsta uzmanība vārdos, bet patiesībā arī turpmāk tiek īstenota politika, kuras ietvaros bioloģiskās daudzveidības zudumam pievērsta vismazākā uzmanība.

3.6 Jau veselā virknē līdzšinējo atzinumu par attiecīgo tēmu Komiteja ir pievērsusi uzmanību šai problēmai un brīdinājusi par draudošo uzticības zudumu politikai.

3.7 Ir acīmredzams, ka starp Komisiju un EESK pastāv atšķirības jautājuma novērtējumā par to, cik lielā mērā bioloģiskās daudzveidības samazināšanās problēmas nozīmi jau ir pamanījuši un novērtējuši iedzīvotāji, politiski atbildīgās personas un svarīgākie ekonomikas norišu dalībnieki, kā arī īpaši par to, kā šī samazināšanās problēma tiek politiski risināta. Tomēr EESK neapgalvo, ka bioloģiskās daudzveidības zuduma jautājums nav pamanīts, un nevienam — ne līdzpilsoņiem, ne arī politiķiem — nepārmet, ka apzināti tiek pieņemti lēmumi, kas pamatoti ar vēlmi vājināt bioloģisko daudzveidību. Tomēr šķiet, ka pastāv ievērojamas grūtības patiešām apzināties savu lēmumu ilgtermiņa sekas un vajadzības gadījumā izdarīt atbilstošus secinājumus. Piemērs, kas arī atspoguļo minēto situāciju, ir meliorācijas pasākumi, kas 2004.-2006. gadā veikti dažās jaunajās dalībvalstīs, tostarp Polijā, un paredzēti 2007.-2013. gada lauku attīstības programmās. No ES līdzekļiem finansēto “lauksaimniecībā izmantojamo ūdens resursu apsaimniekošanas” pasākumu rezultātā galvenokārt tehniski mainās upju ielejas. Tādēļ rodas virkne negatīvu seku, pirmām kārtām bioloģiskās daudzveidības zudums. Diemžēl šāda veida darbības ir īstenotas un paredzētas īstenošanai iespējamajās “Natura 2000” teritorijās

3.8 Komisija pauž viedokli, ka bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumiem “nozīmīga loma” cita starpā ir ierādīta arī Lisabonas stratēģijā, un arī Reģionu komiteja savā atzinumā par šo paziņojumu “izsaka apmierinājumu ar Padomes 2006. gada 23. un 24. marta secinājumiem, kuros ietverts aicinājums 2010. gadam noteikto mērķi iekļaut visās Lisabonas stratēģijas atbilstošajās politikas jomās”. Tomēr EESK nopietni šaubās, vai tas atbilst patiesībai. Komiteja drīzāk ir spiesta secināt, ka “ekonomikas politikas” kontekstā bioloģiskās daudzveidības loma un nozīme ir ņemta vērā tikai otršķirīgi. Izvērtējums liecina, ka ar Lisabonas stratēģiju saistītajos dokumentos tādi jēdzieni kā, piemēram, “bioloģiskā daudzveidība” un “dabas aizsardzība” ir atrodami tikai “otrajā plānā”, ja tie vispār ir atrodami, tas pats sakāms arī par valstu reformu programmām.

3.9 Komisijai ir pilnīga taisnība, kad tā savā paziņojuma runā par “publisko iestāžu nevarību un tradicionālo ekonomikas zinātņu nespēju atzīt dabas mantojuma un ekosistēmu pakalpojumu ekonomisko vērtību”. Ja šī vērtība patiešām būtu atzīta un ja tādēļ būtu internalizētas “ārējās izmaksas”, šāda veida problēma nemaz nerastos.

3.10 EESK jau savā iepriekš minētajā izpētes atzinumā uzsvēra, ka šobrīd drīzāk pieaug dažādu ekonomikas izaugsmes veicināšanas un bioloģiskās daudzveidības stratēģiju nesaskaņas. Ekonomikas izaugsme šodien bieži pārāk vienkāršoti tiek uzskatīta par apjoma izaugsmi; un šāda veida izaugsmi tiešām var kavēt vai apgrūtināt bioloģiskās daudzveidības saglabāšana. Līdz ar to dabas aizsardzība un bioloģiskā daudzveidība vairumā gadījumu, kad jautājums ir par konkrētu lēmumu pieņemšanu vai plānošanu, tiek uztverta nevis kā ekonomiskās attīstības iespēja, bet bieži vien kā tās šķērslis vai kavēklis. Tikai tā var izskaidrot “spiedienu”, kas vēl joprojām, daļēji pat vēl izteiktāk nekā līdz šim, tiek izdarīts uz ES floras, faunas un dzīvotņu direktīvu un putnu aizsardzības direktīvu un uz šo direktīvu pamata izveidoto *Natura 2000* tīklu. Pat ja vides komisārs *Dimas* šobrīd iebilst⁽³⁾ pret minēto direktīvu grozīšanu, ir skaidri vērojams — bieži vien pastāv uzskats, ka dabas aizsardzība ir konkurents attiecībā uz apgūstamajām teritorijām un attīstības traucēklis, un tikai ļoti retos gadījumos tā ir ekonomiskās izaugsmes pamats. Arī finansiālās saistības vai izdevumi, kas rodas, piemēram, ieviešot *Natura 2000* tīklu, tiek uztverti kā slogs un nevis kā ieguldījums nākotnē, vai arī tie nemaz netiek piešķirti.

3.11 Līdzās šai dabas aizsardzības un bioloģiskās daudzveidības “ekonomiskajai” izpratnei, kas ir pilnīgā pretstatā Komisijas nosauktajam bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas ekonomiskajam pamatojumam, pastāv vēl otra problēma, ko ir radījuši paši par dabas aizsardzību atbildīgie un kas ir novedusi pie nesaikānu saasinājuma ar zemes īpašniekiem vai zemes izmantotājiem. EESK ir vairākkārt uzsvērusi, ka veids un paņēmieni, ar kuriem tika plānots un šobrīd tiek ieviests, piemēram, *NATURA 2000* tīkls, ir lielisks piemērs tam, kādā veidā dabas aizsardzība nav īstenojama. Šī procesa ietvaros valstu vai atsevišķu federālo zemju ministri pēkšņi kritizē juridisko pamatu, ko tie paši pirms vairākiem gadiem ir ieviešusi. Vai arī netiek piešķirti līdzekļi politiski solītajiem kompensācijas maksājumiem lauksaimniekiem, tāpat kā tiek pieņemti lēmumi, nevis apspriežoties ar iesaistītajiem zemes īpašniekiem vai izmantotājiem, bet gan — nerēķinoties ar viņiem. Šāda dabas aizsardzība neveicina ticamību un rada neuzticēšanos.

3.12 Turklāt daudzi piemēri liecina, ka, saprātīgi sadarbojoties, būtu iespējams panākt visai ievērojamus rezultātus, ja politikas un pārvaldes aprindas savus solījumus arī pildītu, kā arī veidotu patiesas partnerības.

(3) EESK to vērtē atzinīgi.

Negatīvais piemērs — ES lēmumi finanšu jomā

3.13 Tieši ES sammitā 2005. gada decembrī pieņemtie finanšu lēmumi par finanšu plānu 2007. līdz 2013. gadam ar līdzekļu samazinājumu bioloģiskās daudzveidības nodrošināšanai tik svarīgajam KLP otrajam pīlāram liecina, ka, neskatoties uz visiem cildenajiem paziņojumiem un mērķiem, politisku apsvērumu procesos tiek upurēta bioloģiskā daudzveidība. Ja šādā situācijā pusgadu pēc iepriekš minēto ES sammita finanšu lēmumu pieņemšanas Komisija savā rīcības plānā kā par vienu no četriem galvenajiem atbalsta pasākumiem runā par “*pietiekamu finanšu līdzekļu nodrošināšanu*” programmai *Natura 2000*, tad saturiski un formāli tā ir pareiza prasība, tomēr tai diemžēl nav nekā kopīga ar politisko realitāti. Tas drīzāk tikai apstiprina pretrunas vārdos un darbos.

3.14 EESK jau vairākkārt minējusi, ka finansējums KLP otrajam pīlāram katrā ziņā ir nepietiekams pēc tam, kad pīlāram tika pievienoti papildu uzdevumi, piemēram, *Natura 2000* tīkla finansējums, kā arī Ūdens pamatdirektīvas ieviešana. Ko gan lai iedzīvotāji domā par tādu politiku, kas ir tik acīmredzami pretrunīga un izraisa konfliktsituācijas uz vietas?

3.15 Tādēļ pilnīga taisnība ir RK, kad tā savā atzinumā izskāš par “*ievērojamas līdzekļu daļas piešķiršanu ilgtspējīgai lauksaimniecībai un ainavas uzturēšanai, 2008. gadā pārskatot finanšu plānu 2007. līdz 2013. gadam*”.

3.16 Tas pats attiecas arī uz būtībā pareizo Komisijas prasību, ka “*ir jānodrošina, lai Kopienas līdzekļi reģionālajai attīstībai veicinātu bioloģisko daudzveidību un nevis tai kaitētu. Ir jāveido saskaņota partnerība starp būvniecības plānotājiem, attīstītājiem un bioloģiskās daudzveidības interesēm*”. EESK izteikti atbalsta arī šo jau vairākkārt izteikto prasību. Tomēr arī šeit atklājas (pareizo) izteikto paziņojumu un ikdienas politiskās prakses pretrunas, jo būtībā nekas nav mainījies. Vēl joprojām infrastruktūras projekti (kuru īstenošanā daļēji iesaistīts ES līdzfinansējums) tiek būvēti dabas aizsardzības izpratnē vērtīgākajos apgabalos; un, neskatoties uz dabas aizsardzībai nepieciešamajiem izlīdzinošajiem un aizvietojošajiem pasākumiem (skatīt ES stāvokļa aprakstu), beigās tomēr vērojama bioloģiskās daudzveidības samazināšanās.

3.17 EESK uzskata arī, ka struktūrfondi noteiktās prasības ir jāattiecinā uz visiem ES izdevumiem, ja vien ir paredzēts izpildīt pašu uzstādīto prasību, t.i., īstenot saskaņotu politiku.

3.18 Tādējādi rīcības iespējas EESK saskata visās tajās jomās, kurās ES, pamatojoties uz tās kompetenci, ir jāuzņemas atbildība. Viena no šādām iespējām būtu lauksaimniecības politika. Pašreizējais stāvoklis liecina, ka spēkā esošie tiesiskie nosacījumi tomēr nav pietiekami, lai plašās teritorijās saglabātu bioloģisko daudzveidību. Ja lauksaimniecībai paredzētie maksājumi ir atkarīgi “tikai” no spēkā esošo tiesību aktu ievērošanas, drīz kļūst skaidrs, ka ar to vien bioloģiskā daudzveidība netiek veicināta.

3.19 Tā tiešie maksājumi lauksaimniekiem, kas veido lielāko daļu no lauksaimniecības budžeta, jau pēc savas būtības nav vērsti uz to, lai veicinātu bioloģisko daudzveidību, bet gan uz to, lai sagatavotu lauksaimniekus pasaules tirgū sastopamajām grūtībām. Tomēr EESK jau vairākkārt ir uzsvērusi, ka pasaules tirgus apstākļos nav iespējama "Eiropas lauksaimniecības modeļa" īstenošana, kas cita starpā ietver arī bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Nav iespējams vienlaicīgi palīdzēt lauksaimniekiem pielāgoties pasaules tirgum un tajā pašā laikā cerēt, ka viņi veicinās bioloģisko daudzveidību.

3.20 Tādēļ Komiteja izteica šādu prasību: *"kamēr nosacījumi pasaules tirgū drīzāk kavē dabas aizsardzības interesēm atbilstošu lauksaimniecību plašās teritorijās, ... politikai ir jāiegulda īpašas pūles",* piemēram, tādā izpratnē, lai *"atbalsta apjoms ar lauksaimniecību saistītiem vides pasākumiem tiktu palielināts tiktāl, lai stimulētu visus ES lauksaimniekus pievērsties videi nekaitīgām ražošanas metodēm"* (4). Arī šajā ziņā darbi atpaliek no vārdiem.

3.21 Ir viennozīmīgi skaidrs, ka politiskā situācija attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības aizsardzību pašos pamatos atšķiras no citām politikas jomām, piemēram, finanšu un stabilitātes politikas. Citās jomās Komisija mēģina īstenot skaidri saskatāmu politisko nostāju, daļā gadījumu sastopoties arī ar ievērojamu pretestību, un tajās arī pastāv instrumenti (skatīt Māstrihtas kritērijus), lai pieprasītu par pareizu uzskatītās virzības ievērošanu. Bioloģiskās daudzveidības jomā sasniegtais līdz šim aprobežojas vien ar politiskiem solījumiem.

3.22 Tieši tādēļ savā izpētes atzinumā EESK īpaši uzsvēra jautājumu par to, kādi apstākļi sabiedrībā varēja pavērt iespēju situācijai, kad visi gan izsaka atbalstu bioloģiskajai daudzveidībai, tomēr vienlaicīgi notiek dramatiska bioloģiskās daudzveidības samazināšanās. Komiteja secināja, ka sabiedrība (un plašas politiskās aprindas) nepietiekami apzinās gan bioloģiskās daudzveidības patieso, gan arī praktisko vērtību. Tomēr, ja abi pamatojumi bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai netiek patiesi izprasti un pieņemti, tad atbilstošā politika nevar būt efektīva. Šī iemesla dēļ arī EESK izteica lūgumu politiski uzsvērt informēšanas nepieciešamību par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu. Iesniegtajā ES rīcības plānā šai problēmai gan pievērsta uzmanība ar ceturrtās politikas jomas un "galveno atbalsta pasākumu" palīdzību, tomēr ne tik izsmelši, cik tas būtu bijis piemērots.

3.23 EESK nevēlas šajā atzinumā vēlreiz atkārtot savā 2006. gada 18. maija atzinumā ietvertos izteikumus. Tā var tikai izteikt lūgumu Komisijai, Padomei un Parlamentam vēlreiz pievērsties attiecīgajiem EESK apsvērumiem. Ir apzināts dramatisks stāvoklis saistībā ar bioloģiskās daudzveidības attīstību, tā pārsvarā risinās likumīgu darbību ietvaros. ES gan ir uzsākusi atsevišķus pasākumus, tomēr tie nav efektīvi, tostarp arī tādēļ, ka tiem ir veltīta tikai virspusēja uzmanība, ja tā vispār ir veltīta. Pie tam joprojām tiek pieņemti daudzi lēmumi arī tad, ja tie ir nelabvēlīgi.

(4) "KLP nākotne", EESK 21.3.2002. atzinums, OV C 125, 27.5.2002., 87.-99. lpp.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Ja vienā rīcības plānā ir izteikti vairāk nekā 160 dažādi priekšlikumi stāvokļa uzlabošanai, tas pirmām kārtām liecina, ka ļoti daudzās politikas jomās un visdažādākajos līmeņos līdz šim droši vien ir pastāvējušas nepilnības. Vienlaicīgi ir arī jāuzdod jautājums, vai visi pasākumi ir vienlīdz svarīgi un vai tos visus paredzēts uzsākt vienlaicīgi. Šādi uzdots jautājums nenozīmē, ka EESK apšaubītu kaut viena nosauktā pasākuma pareizību. Komiteja tikai šaubās, vai tie visi tiešām tiks īstenoti.

4.2 Pēc Komitejas domām, īpaši svarīgi ir nekavējoties un visaptveroši pievērsties ceturtajai politikas jomai: ir steidzami jāuzlabo zināšanu pamats par bioloģiskās daudzveidības patieso nozīmi un par konkrētu lēmumu uz bioloģisko daudzveidību atstātajām faktiskajām ilgtermiņa sekām. Tikai gadījumā, ja patiešām pastāv atbilstošs zināšanu līmenis un to ir pieņēmusi politika un sabiedrība, var izveidoties tāda ieinteresētība, kas ir politiski nepieciešama, lai panāktu tās *"būtiskās, pamatīgās izmaiņas politikā un praksē"*, kuras Komisija uzskata par vajadzīgām. Ļoti grūti būs atbildēt uz jautājumu, vai šobrīd vairāk pietrūkst attiecīgu zināšanu un ideju, vai arī drīzāk ir nepietiekama politiskā griba un spējas.

4.3 ES ir katrā ziņā jāpieņem, ka tā tiks vērtēta pēc spējas īstenot rīcības plānā pieteiktos pasākumus, tostarp arī — mainīt savu atsevišķo nozaru un izdevumu politiku. Decembrī pieņemtie finanšu lēmumi daudzās iesaistītajās personās izsauca skepsi attiecībā uz to, vai šai nostājas maiņai tik tiešām sekos arī darbi. Šo skepsi vēl vairo fakts, ka pat tajās jomās, kurās nav ekonomisko interešu un efektīvākas bioloģiskās daudzveidības aizsardzības interešu konflikta, pagātnē nav sasniegti vēra ņemami rezultāti.

4.4 Kā piemēru šajā ziņā var minēt problēmjautājumu, kas visā Komisijas dokumentā pat nav pieminēts, lai arī tam ir īpaša nozīme saistībā ar daudzām apdraudētām sugām, proti, tās ir medības. 27 ES dalībvalstīs, kā arī Šveicē un Norvēģijā ik gadus nometī vai arī sagūsta apmēram 102 miljonus putnu, tai skaitā — apmēram 37 miljonus dziedātājputnu. Šie dati ir iegūti, pamatojoties uz medību statistiku. Lielais ar medībām saistītais migrējošo putnu sugu samazinājums, bez šaubām, ir nozīmīgs to mirstības faktors.

4.5 Tādēļ būtu jāaizliedz tādu putnu sugu medības kā ķīvīte, mērkaziņa, priksķe, lauka cīrulis, paipala, ūbele un vistilbe — sugas, kuru populācija visā Eiropā vai atsevišķās Eiropas daļās samazinās. Turklāt jāņem vērā, ka migrējošo dzīvnieku medības vairumā Eiropas valstu ir brīvā laika pavadīšanas veids tikai nelielai iedzīvotāju daļai. Šim brīvā laika pavadīšanas veidam nav nekāda ekonomiska pamatojuma, medības notiek tikai izklaides nolūkos. Un tomēr — vai varbūt tieši tāpēc — šajā jomā līdz šim nav vērojami nekādi panākumi. Aizvien ir jauna ir redzams, cik grūti ir izmainīt pat šāda veida ieradumus, bet vēl sarežģītāk attiecīgi ir panākt *"būtiskas un pamatīgas izmaiņas"*.

4.6 Grieķijas sala *Tilos* ir ievēribas cienīgs un pozitīvs piemērs tam, ko iespējams panākt ar medību aizliegumu. Kopš 1993. gada uz šīs salas medības vairs nenotiek, kā rezultātā ir ievērojami palielinājusies sugu daudzveidība un sugu populācija. Šādu attīstību ES cita starpā sekmēja ar *LIFE* projekta palīdzību.

4.7 Nobeigumā EESK vēl vēlas uzsvērt, ka tā atzīst Komisijas pieminēto **globālās atbildības** koncepciju. Tomēr Komiteja secina, ka arī šajā jomā ES vēl nevar lepoties ar īpašiem panākumiem. Savā paziņojumā Komisija raksta, ka šobrīd "*attiecīgo līdzekļu summa ir mazāka par vienu simtdaļu no Kopienas un dalībvalstu kopējā attīstības atbalsta ikgadējā budžetā*", kas nozīmē, ka mazāk par 0,004 % no kopējiem izdevumiem tiek izmantoti starptautiskiem projektiem bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai.

4.8 No otras puses, ir jāņem vērā augstā līdzbildība par bioloģiskās daudzveidības iznīcināšanu arī citās pasaules daļās. Kā piemērs tam paziņojumā ir nosaukta tropu mežu iznīcināšana. EESK atgādina, ka šāda mežu izciršana nav produktīva ne tikai no bioloģiskās daudzveidības aizsardzības viedokļa, bet arī no klimata aizsardzības viedokļa: 20 % no pasaules piesārņojuma ar CO₂ rodas tieši mežu iznīcināšanas rezultātā!

4.9 EESK vērs uzmanību uz acīmredzamu risku, kam ir pakļauta lauksaimniecība un lopkopība, strauji samazinoties pārtikas ražošanas ģenētiskajiem resursiem.

4.10 EESK izsaka nopietnas bažas par to, ka, piemēram, īstenojot ES biodegvielas stratēģiju, tropu mežu iznīcināšana varētu turpināties arī nākotnē, ja tiks izmantoti lētāki importēti ražojumi, bet nevis dabas un vides aizsardzības prasībām atbilstoši ražota vietējā produkcija. Malaizija šobrīd gadā saražo aptuveni 5 miljonus tonnu palmu eļļas, šim mērķim ierīkotās plantācijas bija par iemeslu tropu mežu izciršanai 90 % gadījumu laikā posmā no 1985. līdz 2000. gadam. Pašreiz paredzēts izcirst vēl

6 miljonus ha tropu mežu, bet Indonēzijā — pat 16,5 miljonus ha, lai to vietā ierīkotu palmu eļļas plantācijas. Palmu eļļa ir paredzēta eksportam. Kāda Vācijas pašvaldības *Schwäbisch-Hall* termoelektrostacija, kuru labprāt dēvē par enerģētikas politikas paraugu, vairāk kā 90 % no tās darbībai nepieciešamajiem resursiem nodrošina, izmantojot palmu eļļu!

4.11 Papildus šiem saturiskajiem un stratēģiskajiem ziņā atšķirīgajiem vērtējumiem EESK vēlas pieminēt vēl divus svarīgus formālus jautājumus:

4.11.1 Liels apgrūtinājums visām iesaistītajām un ieinteresētajām pusēm ir tas, ka ir jāapkopo dažādi ES dokumenti, lai varētu gūt pilnvērtīgu ieskatu vienā un tai pašā politikas jomā. Ievērojot administratīvi tehnisko prasību, ka Komisijas dokumenti satura ziņā nedrīkst būt pārlietu apjomīgi, Komisijas paziņojumam nav pievienots faktiskais rīcības plāns, kas paziņojuma satura rādītājā ir minēts kā 1. pielikums. Tas ir pieejams tikai kā atsevišķs SEC dokuments, un jēdziens "rīcības plāns" dokumenta titullapā nemaz neparādās. Tur ir pieminēts tikai "tehniskais pielikums". Turklāt rīcības plāns ir pieejams tikai angļu valodā (tātad tas nav pieejams citās oficiālajās valodās), un tā šrifts ir grūti salasāms. Tas viss ir apgrūtinājoši. Tādēļ Komiteja aicina Komisiju nodrošināt rīcības plāna tulkojumu visās oficiālajās valodās un gādāt par tā plašu pieejamību gan tīmeklī, gan arī papīra formā.

4.11.2 Komisija ierosina noteikt, ka rīcības plāna mērķu īstenošana būtu jāpārbauga pašreizējai "Bioloģiskās daudzveidības" ekspertu grupai. Turpretī EESK ierosina šajā jautājumā daudz plašāk iesaistīt pilsonisko sabiedrību, īpaši attiecībā uz jau pieminētajā izpētes atzinumā detalizēti aprakstīto problēmu, proti, nepilnīgo jautājuma izpratni un ar to saistīto nepietiekamo "ieinteresētību".

Briselē, 2007. gada 15. februārī.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Dimitris DIMITRIADIS